

WAARDE BROER

Een brief over het leven van een burgergezin in
mobilisatie- en bezettingstijd.

door

JAN BOK Jr.

www.bestelmijnboek.nl

© 2008, Anita Mans-Bok

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Opgedragen aan hen
die niet het geluk was beschoren
de bevrijding te beleven.

Amsterdam,
mei 1945

Waarde Broer,

Hoe lang het geleden is, dat ik je de laatste brief geschreven heb, weet ik niet meer. Jaren en jaren zijn voorbij gegaan, waarin correspondentie niet mogelijk was, nu echter ga ik mijn schade inhalen.....

We zijn weer V R I J !!!!

We kunnen het wel van de daken af schreeuwen, dat we verlost zijn van het zo vurig gehate Duitse juk! Een loodzware druk is van ons afgevallen. We mogen weer leven! We kunnen weer vrij ademen in het land, dat ons zo dierbaar is, alhoewel het deerlijk gehavend en schandelijk leeg geroofd is.....

Zo zou ik nog een tijd kunnen doorgaan en in hooggestemde bewoordingen onze vreugde beschrijven, maar voor een goed begrip van deze woorden komt het mij beter voor om je in ongeveer chronologische volgorde onze belevenissen te vertellen.

Het is niet mijn bedoeling om een zuiver geschiedkundig overzicht van de afgelopen zes jaren te geven. Meer echter, wil ik je het beeld geven, hoe wij als burgers, eigenlijk van die doodgewone burgers, zij mogen dan Jansen of Pietersen heten, door deze zes verschrikkelijke jaren heen gekomen zijn.

Je zult in dit verhaal beschreven vinden, hoe wij, "non-combattanten", de oorlogsjaren beleefd hebben, hoe wij het Duitse juk te dragen kregen, bovenmenselijk zwaar, hoe we hebben moeten zwoegen, ploeteren, vechten om er door te komen. Hoe ieder van ons zijn eigen strijd heeft moeten

voeren om het hoofd boven water te houden, vaak vechtend tegen een vijand, waarvan we niet wisten, hoe, waar of wanneer er toegeslagen zou worden. Je zult hier in kunnen lezen, hoe de strijd van de enkeling overging in een strijd van groepen en er ten slotte een algemeen verzet ontstond. Van al deze gebeurtenissen wil ik je alleen mijn persoonlijke ondervindingen en bevindingen vertellen; niet omdat mijn persoonlijke ervaringen zo heldhaftig waren, verre van dat, want als we onze ondervindingen vergelijken met die van vele anderen, kunnen wij nog zeggen: eigenlijk is er ook niets gebeurd met ons! Maar wel, omdat jij en met jou zo heel velen in Amerika en elders recht hebben om te weten, en het ook moeten weten, hoe de Mof ons behandelde, hoe het volkenrecht en elke vorm van menselijk recht vertrappt werden, verbrijzeld onder de zwaar beslagen laars.....

Wel nu dan, we gaan terug naar het jaar 1939, in de zomermaanden juli en augustus.

HOOFSTUK 1

1939

We maakten een zomervakantiereis per auto naar Zuid-Frankrijk en genoten van al het goede en schone, wat deze aarde ons maar kon bieden. Prachtige natuur, mooie tochten, lekker eten en drinken, kortom al datgene, waarbij een mens zich kiplekker gevoed en gelaafd voelt. We leefden als geloozen..... We hadden elkaar beloofd om alle zorgen opzij te zetten en bekommerden ons niet om hetgeen zich om ons heen afspeelde. Laat ik eerlijk zijn, in die jaren “deden we niet aan politiek”. We leefden ons eigen leventje en voor de rest “soit”!

We wisten wel, dat er internationale spanningen waren, we leefden mee met de historische tocht van Chamberlain naar Godesberg en meer van die gebeurtenissen, maar zo heel veel verder ging de belangstelling niet. We hadden zo’n vaag gevoel van:”die grote heren passen er wel weer een mouw aan”, mocht het ooit eens fout lopen, wel, dan zou Nederland toch wel neutraal blijven en onder leiding van koningin en regering zouden we wel om de gevaarlijke klippen heen zeilen.

Het was de vorige keer toch immers ook op z’n pootjes terecht gekomen.... Ach heerlijke, ik zou haast zeggen, kinderlijke argeloosheid!

Wat is het anders uitgekomen! Wat zijn we ontuchtend, geheel veranderd, vol haat en verbittering uit deze tijd te voorschijn gekomen!

Sinds het moment, dat ik zo even beschreef in Zuid-Frankrijk in 1939 en nu, mei 1945, zijn bijna zes jaar verlopen.

Voor mijzelf heb ik sterk het gevoel, dat ik tweemaal zes jaar ouder ben geworden, innerlijk zowel als uiterlijk! Op de terugreis van die onvergetelijke vakantietocht werden we voor het eerst uit ons dromenland opgeschrikt. In de omgeving van Reims passeerden we vele auto-colonnes, bestaande uit zwaarbeladen legerauto's met oorlogsmateriaal en vele troepentransporten. Soldaten in allerlei uniformen, allen in volle oorlogs-uitrusting en zwaar bewapend. Verschillende van de colonnes zagen we in Oostelijke richting afbuigen, in de richting van de Maginot-linie. Zou het dus toch ...? Zou het nu misgaan? En voor het eerst realiseerden we ons, dat het deze keer wel eens werkelijk hard tegen hard zou kunnen gaan. Onderweg zagen we steeds meer militairen! Verschillende keren moesten we onze autopapieren tonen, niet alleen aan gendarmes, maar nu ook aan wachtposten van het leger. In Reims, waar we voor een kort bezoek stopten, stonden we voor de wereldberoemde kathedraal; juist op dat moment passeerde ook daar een grote militaire colonne en toen kwam me plotseling een foto uit de nieuwsbladen van 1918 voor de geest: Duitse terugtrekkende troepen bij de zwaar gehavende kathedraal! Op dat ogenblik trokken er weer troepen langs, nu echter de Fransen.

Zou het, zou het nu mis gaan? Een angstig gevoel besprong ons, kneep als het ware de keel dicht en toen we de blik omhoog sloegen zagen we daar de machtige kathedraal gedeeltelijk gerestaureerd .

De wonden en littekens van de oude strijd waren nog maar al te goed zichtbaar. Terwijl we daar zo stonden, rees voor ons geestesoog een beeld op, klaar en duidelijk: we zitten nog op de puinhopen van 1914-1918 en nu ... nu gaan we

met vereende krachten deze puinhopen nog verder in elkaar trappen ...

Vernielzucht in zijn hoogste vorm, om dan aan het eind tot de conclusie te komen, dat alles nu grondig kapot is

Veel, heel veel is van deze voorgevoelens uitgekomen, en fin, daarover later meer.

Onze terugreis verliep verder normaal, hoewel in België een enigszins nerveuze stemming heerste. Wij waren blij weer in Holland terug te zijn, het is toch altijd een veilig gevoel weer “thuis” te zijn.

In Holland was de stemming geheel anders. Overal feestvreugde: er was een prinsesje geboren! Prinses Irene aanschouwde het levenslicht. Alom vlaggen, herauten, optochten en klokgeluid! Nederland vierde feest. O, zalige argeloosheid, en achter de schermen scherpte de god Mars z'n oorlogszwaard!

De dagen na onze terugkomst op 6 augustus, kenmerkten zich langzamerhand ook door een toenemende spanning. Men voelde, er gaat iets gebeuren!

Op 22 augustus kwam de publicatie van de vóórmobilisatie!

Die middag moest ik voor mijn werk naar Monnickendam. Het was mooi, zonnig weer en zodoende reden mijn schoonouders, die bij ons logeerden in Hoorn en mijn eega mee, om die rit te combineren met een tochtje naar Marken. Na afloop van mijn werkzaamheden ging ik naar een café, waar we afgesproken hadden, elkaar onder het genot van een borreltje te ontmoeten. Toen we uit deze zaak kwamen, stonden er plotseling groepjes mensen voor het postkantoor, waar een groot oranjekleurig plakkaat aangebracht was. Vóórmobilisatie!

Diep onder de indruk lazen we het gehele papier. Dat was dus weer een stap ... Dus toch?

De prettige stemming was plotseling verdwenen, ieder was vol van zijn eigen gedachten.

Zonder veel gepraat gingen we naar huis toe. Het was algemeen bekend, dat de eigenlijke mobilisatie nu binnen vier dagen een feit zou zijn! Stap voor stap gingen we naar een vreemde afgrond, een peilloze diepte, die slechts bloed, vuur en puin kent! We voelden, hoe we iedere dag dichter bij deze poel van ellende kwamen en het was of we met feilloze zekerheid de afgrond ingetrokken werden.

Enige dagen later volgde inderdaad de MOBILISATIE! 's Middags om kwart voor één zorgde ieder wel op een of andere manier in de gelegenheid te zijn om de nieuwsberichtenuitzending te horen.

Daarom ging ik, omdat ik toevallig in het dorp Anna-Paulowna was, naar het witte café bij de brug, waar we tezamen met andere autoreizigers in de huiskamer achter de cafézaal naar het A.N.P. luisterden,

Belangrijke Regeringsmededeling: Mobilisatie !!!! Pats, weer een stapOnze kinderlijke argeloosheid begon ons te verlaten.

Hier stonden we voor een werkelijkheid, die niet mis te verstaan was! De personen, die onder de mobilisatiebepalingen vielen, moesten zich reeds de volgende dag melden. Zelf viel ik niet onder deze bepalingen, maar wel vele van onze vrienden en kennissen. De volgende dag, vroeg in de morgen, ging ik eens kijken bij het station.

Daar heerste een enorme drukte: als militair verklede burgers zou ik haast zeggen, bepakt en bezakt, reisden af. Hier was een algemeen gehuil, gezoen en gezwaai. De één vertrok lachend en de ander met een brok in de keel.

Het geheel deed me sterk denken aan het bekende boek: "Die Katherin wird Soldat", in welk boek het station te Metz zo'n grote rol speelde. En zo was de mobilisatie

begonnen, die niet zoals de mobilisatie van 1914-1918 voor ons land zo'n rustig verloop zou hebben!

Een paar dagen na het begin van de mobilisatie barste de bom! De oorlogsverklaringen vlogen over de wereld! De radio bracht ons het verpletterende nieuws! Radiorede van Chamberlain. Daladier, Hitler, de Paus en tot slot het beroemde kalmerende woord van Minister Colijn. De ene rede was nog gloedvoller dan de andere.

Ieder zou vechten voor "de ware zaak" en Onze Lieve Heer werd verzocht de wapens zowel van de een als van de ander te zegenen! Chamberlain sprak de historische woorden: "En de schuld van dit alles rust op de schouders van die éne man, Adolf Hitler", die op zijn beurt alle schuld op Engeland en, vanzelfsprekend, op de Joden schoof! Wij, voor ons, waren wel zo wijs geworden, dat het "Armageddon" nu losgebroken was en dat de wereld een weg betreden had van duisternis en rampen, waarvan het einde niet te zien was! De sprong in het ravijn, waar we reeds stap voor stap in afdaalden, was nu gedaan! Iedere oorlog is geëindigd in een of andere vorm van vrede, maar welke "Via Dolorosa" zou ook het Nederlandse volk nog af te leggen hebben, alvorens het die Vrede weer deelachtig zou worden.

Voorlopig was de strijd zelf nog ver van ons af.

Duitsland viel Polen binnen en na achttien dagen waren hier de gevechten geëindigd met de capitulatie van het Poolse leger.

Rusland bezette intussen de Oostelijke helft en zo ontstond de demarcatielijn, reeds vooraf opgenomen in het befaamde niet-aanvalsverdrag tussen Duitsland en Rusland, hetgeen voor de verblufte ogen van de gehele wereld zo plotseling te voorschijn kwam.

Na de Poolse veldtocht kwamen de krijgsverrichtingen min of meer tot rust en daarmee trad ook voor ons een vrij stabiele toestand in, die de hele mobilisatieperiode gekenmerkt heeft.

Heel langzamerhand echter pakten zich donkere wolken samen aan de horizon van de levensmiddelenvoorziening en de voorziening in het algemeen.

Je kunt je nog wel herinneren, hoe wij als kleine jongens, toen we nog in Haarlem woonden, in de vorige oorlog, boodschappen deden met onze distributiebonnetjes in de éne hand en de centen in de andere.

Of ik toen een vooruitziende blik gehad heb, weet ik niet, maar als kind had ik een verzameling van die bonnetje aangelegd.

Toen nu bij de aanvang van de mobilisatie, het zich weer liet aanzien, dat het fout zou lopen met de levensmiddelen, heb ik die verzameling bonnetjes eens opgezocht en aan de hand daarvan ging Rie inkopen doen.

Wel voor fl. 10,-, hetgeen voor die tijd een behoorlijke kruideniersrekening was! Later is daar nog heel wat bijgekomen!

Van overheidswege werd trouwens ook sterk aangeraden om tot voorraadvorming over te gaan; boter, suiker, koffie, thee, rijst, zeep en vele van die artikelen, werden bij ponden tegelijk ingeslagen en zo langzamerhand vormde zich een provisiekast, die er wezen mocht. Ieder, voor zich, "hamsterde" op zijn manier.

Onze zorgen bestreken echter ook nog een ander terrein.

Tijdens onze zomerreis waren we tot de conclusie gekomen, dat we in de loop van het komende voorjaar een gezinsuitbreiding zouden kunnen verwachten.

Daarom werd er in september al zoveel mogelijk voor deze gebeurtenis ingekocht. Een algemeen gevoel van “binnenhalen wat er te krijgen is” brak aan.

Zo naderde langzaam de strenge winter '39-'40. In deze periode leefden we mee met de heldenstrijd van Finland, dat met zijn grote natuur door Rusland onder de voet dreigde te worden gelopen.

Dat het bij deze strijd om heel andere zaken ging dan zich ogenschijnlijk liet aanzien, hebben we pas later, heel veel later in de gaten gekregen. Ik herinner mij nog goed een journaalfilm, die ik in de Amsterdamse Cineac gezien heb. Russische krijgsgevangenen, die ten strijde getrokken waren, met een oude Duitse helm op uit de vorige oorlog, letterlijk en figuurlijk “op een schoen en een slof”. We kregen allemaal, prompt de indruk; dat Russische leger bestaat zeker alleen maar uit vodden-dragende-kerels en voor de rest op papier!

Dat wij, ongeschoolden, in de hogere wetenschap van “Propaganda” niet wijzer waren, valt te begrijpen. Toch heeft deze truc zijn doel niet gemist. Zelfs de hoogste leiding in het Duitse leger meende, dat Rusland een peulenschilletje zou zijn, hetgeen wel een beetje anders uitgekomen is.

Dank zij het feit, dat ik vrij van dienstplicht was wegens broederdienst, verliep voor ons het leven vrijwel normaal. Ik reed nog in mijn auto, hoewel de benzine enigszins gerantsoeneerd was. Door de verminderde invoer was dit product niet meer “vrij” te krijgen, we konden ons echter nog behoorlijk redden.

De winter 1939-1940, die voor Hollandse begrippen zeer streng was, verliep voor ons vrij rustig. De scheepsrampen in het begin van de oorlogsdagen van '39, o.a. het op een

mijn lopen van de “Simon Bolivar” en het torpederen van andere schepen, brachten ons telkenmale weer op schokkende wijze aan het verstand, dat het grimmige werkelijkheid was, ook met de oorlog ter zee.

In de loop van deze periode was het verschillende malen zo spannend op internationaal gebied, dat de verloven van de militairen ingetrokken werden, maar steeds volgde er weer ontspanning en waren we weer even opgelucht.

Door middel van radio en pers werden we van leger en vloot op de hoogte gebracht en mede door de wetenschap, dat Nederland “onovertreffbare” inundaties had, legden we iedere avond het hoofd kalm ter ruste.

De slagzin “het leger is paraat” was algemeen bekend en nog steeds hadden we het zekere gevoel, dat alles nog wel op zijn pootjes terecht zou komen. We wisten wel, dat er in Nederland een Nationaal-Socialistische Partij, de N.S.B., bestond onder leiding van een voormalige hoofdingenieur van de rijkswaterstaat, Anton Mussert, maar over het algemeen werden die N.S.B.’ers niet voor vol aangezien.

Dat waren van die Duits gezinde idioten, die er behagen in schepten hevig on-Nederlands te doen. Het grote gevaar echter, dat er in deze partij stak, zagen of onderkenden we niet.

Toevallig had ik onder mijn aannemers een felle N.S.B.’er. Nu, na afloop van alle narigheid, kunnen we zeggen: een echt voorbeeld van zo’n mislukte politiekeling!

Bepaalde moeilijkheden heb ik in de mobilisatieperiode met hem nooit gehad, vermoedelijk was hij te laf om echt voor zijn principes uit te komen. Als voorbeeld hiervan het volgende: In verband met de werkzaamheden moest ik hem even spreken en daarom ging ik een keer bij hem thuis aan. Bij dit bezoek werd ik door zijn vrouw in de voorkamer gelaten. De radio stond op een Duits station en op zijn toestel

stonden lopende poppetjes, in de vorm van S.A.-mannetjes, Wehrmacht, S.S.-mannetjes en dergelijke.

Vrijwel direct, nadat ik binnen was, werd de radio afgezet. Na de bespreking praatten wij in de gang nog even na en toevallig werd juist een krant in de bus geworpen, die hij met een handige zwaai opving en onder de vloermat schoof onder de opmerking "oh, daar is het Nieuws van den Dag". Toch was zijn beweging met hand en voet nog niet zo vlug, of ik zag "Volk en Vaderland", het N.S.B. blad, onder de mat verdwijnen! Toen ik volgens afspraak enige dagen later hem weer in zijn woning bezocht voor het controleren van rekeningen, kon ik, zittende in de achterkamer juist een blik werpen op het radiotoestel in de voorkamer. Alle poppetjes waren verdwenen, vermoedelijk tijdelijk opgeborgen.

Een dergelijke laffe mentaliteit typeerde de voor-oorlogse N.S.B.'ers. Over het algemeen spraken we weinig over politiek, omdat hij er zulke vreemde, merendeels op geruchten gebaseerde sensatieverhalen op na hield. Instinctief voelde men toen reeds, dat men zich met dergelijke mensen niet inliet.

Een andere typerend voorbeeld van N.S.B.-karakterloosheid en slaphed was het volgende.: Eén van de metselaars op het werk, een zekere Willem, was overtuigd communist. Toen de verhouding tussen Duitsland en Rusland gespannen werd en Hitler in zijn redevoeringen schold op alles wat Russisch was, werd Willem ontslagen.

Zodra was echter het Russisch-Duitse niet-aanvalspact gesloten, of Hitler beweerde glashard, dat er geen beter vrienden waren dan de Russen, verscheen Willem weer op het toneel en metselde vrolijk verder.

HOOFDSTUK 2

1940

De strenge winter van '39-'40 kwam met al zijn ongemakken van bevroren waterleidingen, de ongemakken voor de dagelijkse automobilist en wat al dies meer zij. Iedere ochtend kroop ik met een petroleumstel onder de vloer om de bevroren wc leiding te ontdooien.

Er was echter nog van alles te koop, dus sloegen we ons daar zonder grote moeilijkheden doorheen, ofschoon we wel eens het gevoel kregen: komt er dan nooit een eind aan die winter?

Tenslotte kwam het vroege voorjaar met als, voor ons gezin, grootste gebeurtenis de geboorte van onze zoon Freddy op 26 maart. Nooit zal ik die middag in het kleine, knusse ziekenhuisje langs de spoorlijn vergeten.

Ik mocht bij de bevalling aanwezig zijn, en daar ben ik altijd nog dankbaar voor. Op die middag stond ik voor het grootste wonder, dat de natuur ons ooit te aanschouwen heeft gegeven.

De geboorte van een mensenkind! Opgeroepen uit het ogenschijnlijke niets, komt daar op een gegeven ogenblik een compleet mensje te voorschijn! Een mensje, dat zijn weg op deze verworpen wereld begint, schuldeloos, zondeeloos, die nog alles, letterlijk alles, van dit leven te goed heeft.

Zo'n mensenkindje, dat door de goede zorgen van zijn moeder opgroeit van zuigeling tot kleuter, van kleuter tot klein kind, grote kind, tot man, tot mens in deze maatschappij, waar hij zijn rol te spelen krijgt Als men bij zo'n grote gebeurtenis, als een geboorte, even zijn gedachten laat gaan en denkt aan onze rumoerige tijden, aan

de oorlog en onvermijdelijk aan de daarbij horende slagvelden ... dan komt men innerlijk in opstand.

Moet dit tere wezentje, dat jonge leventje, dat met zoveel zorg en liefdevolle toewijding groot gebracht wordt nu eindigen in een in-bloed-gesmoorde kreet, door een granaat of vliegtuigbom, of wat onze moderne techniek als hoogste prestatie van haar kennen en kunnen heeft voortgebracht?

Dan springt naar voren het Neen! duizendmaal Neen!

De geboorte verliep vlot en na twaalf dagen reed ik moeder en kind weer naar huis. Naar onze woning, die met bloemen gesierd was, waar we onze zoon in zijn met witte seringen getooide wieg legden. Hoe velen van die mannen, die nu als soldaat hun land dienen, ver van huis en haard, zijn indertijd ook niet zo in hun wieg gelegd, om nu hun veelbelovend leven “ergens in Niemandland” te eindigen gelijk de onbekende soldaat van 1914-1918!

De feestelijke vreugde na de thuiskomst van moeder en zoon werd na een paar dagen wreed verstoord, omdat door een plotseling optredende ischias Rie weer naar het ziekenhuis terug moest.

Toen de kwaal na een verblijf van dertien dagen in het ziekenhuis niet erg opschoot, besloten we in overleg met de dokter tot thuisverpleging over te gaan.

Een dochter van een voormalige kostjuffrouw uit Zandvoort, was bereid ons hierbij behulpzaam te zijn. Op een middag bracht ik voor de tweede maal Rie en Freddy naar huis en spoedde mij daarna naar Zandvoort. Om elf uur 's avonds was de zuster in huis en kon het leven min of meer normaal verder gaan. Langzaam kwam er verbetering in de toestand dankzij de zorgvolle verpleging en alles wat daar toe bijdroeg.

Toen kwam de 10^e mei 1940! Als een zwartomrande datum staat deze dag in onze geschiedenis!

De 9^e mei was ik voor mijn werkzaamheden o.a. in Amsterdam, waar ik volgens afspraak mijn chef ontmoette.

We dronken een kopje koffie op het Damrak, waarbij hij mij vertelde, dat voor de zoveelste maal de verloven waren ingetrokken, maar ja, voegde hij er aan toe “Dat is in de vorige mobilisatie wel vijftig maal gebeurd, dat zegt dus nog niets!” We maakten een afspraak voor de volgende dag acht uur om naar Loenen te gaan, waar grond gekocht moest worden voor een te bouwen telefooncentrale.

In verband met het vroege uur van vertrek, maakte ik 's avonds mijn auto startklaar en we gingen die avond vroeg naar bed om bijtijds op te kunnen staan.

's Morgens, om ongeveer half vijf, werd ik wakker door het gegrom van onze hond. “Stil Mady”, zei ik, “wees toch rustig!” Hè, wat was dat voor een geluid? ... slaperig ging ik bij mezelf na, of ik het zolderraam wel goed gesloten had. Wat rommelde daar toch zo? “Stil hond”, zei ik weer, “houd toch op met dat gebrom, er is niets aan de hand!” Maar wat is dat toch? Het lijken wel vliegtuigen, zo'n gebrom! Zeker weer een nachtelijke oefening met gebruik van vliegtuigen.

“Ach wat”, dacht ik bij mezelf, “kerel ga slapen, straks moet je vroeg op en dan ben je niet half fit voor een hele dag achter het stuur!” Een kort moment draaide ik me weer om. Rie sliep gelukkig door, maar dan klonk duidelijk het gerommel van geschut. De balkondeuren rammelden. Mady blafte nijdig.

Ik sprong het bed uit, schoot mijn pantoffels aan, samen met de hond rende ik de trap af en ging de tuin in, waar we een vrij uitzicht hadden. Toen ik daar aangekomen, mijn

blik omhoog sloeg, zag ik vliegtuigen, kennelijk geen Nederlandse Zag ik het goed?

Een zwart kruis? Ja! Moffen! Maar dat is- ... en toen viel mij als een verpletterende gedachte in ... dat ... dat is oorlog!!

Nu is het onze beurt. Denemarken en Noorwegen hebben er ook aan moeten geloven. Nu Nederland! Mooi, oneindig mooi land, moet jij nu vertrapt worden door de rotmoffen? We waren toch neutraal? Waarom dan ?? Een mateloze woede greep me aan. Op dat moment had ik niets liever gedaan, dan ook naar de wapens te grijpen, maar als een weerloos mannetje in mijn pyjama stond ik daar op mijn grasveldje met de gebalde vuist omhoog naar de indringers, die als dieven in de nacht ons land binnendrongen!

Ik rende weer naar boven, met de angstige hond achter mij aan, mijn eerste impuls was Rie te wekken, maar die sliep nog zo heerlijk rustig. “Ach”, dacht ik bij mezelf, “je hoort het nog wel”.

Vlug kleepte ik mij aan en ging de straat op, waar gezien het vroege uur reeds een ongekende drukte heerste. Overal stond de radio aan. Iedereen probeerde iets niets te weten te komen. Bij één van onze bureaus, hoorde ik het eerste “Bericht Luchtwacht”. Een man met een hoogst onaangename radiostem gaf de meldingen door.

Eerst kwam er enige malen : Ping (een soort belgeluid), dan met een nasale stem: “Bericht Luchtwacht: twaalf Vijandelijke bommenwerpers boven die en die plaats, vliegen in Westelijke richting” en dan weer dat hatelijke “Ping”, vervolgens weer stilte.

Een andere melding gaf weer: Duitse parachutisten afgeworpen boven vliegveld Ypenburg en toen werd het ons duidelijk, dat Duitsland met zijn, voor die tijd zeer

gemoderniseerd leger bezig was om Nederland in de kortst mogelijke tijd geheel te bezetten.

Heel wat anders dan wij “argelozen” ons ooit van een oorlog voor hadden kunnen stellen. Wij hadden nog vage voorstellingen van loopgraven en stellingen, maar nu bleek dat de zaak wel even anders uitpakte.

Even later ging ik weer naar huis, waar ik één van de buurdames bij Rie op de slaapkamer aantrof. Ook haar had het verpletterende nieuws bereikt. De verpleegster sliep echter nog en kwam pas om half zeven beneden. Zij scheen het gebeuren van de laatste uren begrepen te hebben en kwam met een bleek neusje, uiterlijk kalm, de kamer binnen, waarbij ze de woorden uitsprak, die we later nog vaak aangehaald hebben “Rie, wees jij nu maar rustig, neem jij je kindje maar, het leger is paraat, ons zal niets gebeuren!” Jaren daarna hebben we haar met deze woorden nog wel eens geplaagd.

Al heel vroeg zaten we aan het ontbijt en tijdens de maaltijd ging de telefoon. De telefoniste deelde me mee, dat genoeg alle telefoons uitvielen, maar mijn nummer bleef in dienst, alleen voor interlokale gesprekken. Van die mededeling maakte ik direct gebruik, om mijn chef te Wassenaar op te bellen, om te vragen hoe het nu met de gemaakte afspraak moest gaan. Kort daarna kreeg ik inderdaad mijn chef aan de telefoon, die mij vertelde, dat daar de vliegtuigen uit de lucht vielen en het volop oorlog was.

Van een tocht naar Loenen kon dus voorlopig geen sprake zijn. We wensten elkaar het beste en namen met een “tot ziens dan maar” afscheid. Weer even later berichtte de telefoniste, dat op last van de garnizoenscommandant alle militaire gesprekken met z.g. ijlaanvraag doorgegeven mochten worden, en zo werd ook onze telefoon tot zwijgen gebracht.